

повноважень прокурора має бути віднесена до процесуального керівництва досудовим розслідуванням.

В той самий час, неможливо однозначно віднести до процесуального керівництва такі повноваження прокурора, як звертатися до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності; затверджувати чи відмовляти у затвердженні обвинувального акта, клопотань про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, вносити зміни до складеного слідчим обвинувального акта чи зазначених клопотань, самостійно складати обвинувальний акт чи зазначені клопотання.

Слід погодитися с позицією тих вчених, які вважають що прокурор не має наглядових повноважень «у чистому вигляді», тому що всі вони пов'язані із оперативним впливом на хід досудового розслідування.

Аналіз кримінального процесуального законодавства дає можливість стверджувати, що участь прокурора на досудовому провадженні забезпечує: 1) попередження, своєчасне виявлення та усунення можливих порушень закону під час досудового розслідування (мета нагляду); 2) швидке, повне і неупереджене досудове розслідування кримінального правопорушення (мета процесуального керівництва).

Специфіка прокурорського нагляду у кримінальному провадженні та повноваження прокурора, які мають владно-розпорядчий характер дають можливість стверджувати про здійснення прокурором нагляду у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням, яке пов'язане з організацією процесу досудового розслідування, визначенням напрямів розслідування, координацією процесуальних дій, забезпеченням дотримання у процесі розслідування вимог законодавства України.

ШИЛІН Д. В.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального процесу,
кандидат юридичних наук, доцент

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВИЗНАННЯ НЕДОПУСТИМОСТІ ДОКАЗІВ, ОТРИМАНИХ В РЕЗУЛЬТАТІ ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

19 листопада 2012 року Кримінальний процесуальний кодекс України набрав чинності, до його положень віднесено чималу низку нових інститутів, серед яких інститут негласних слідчих (розшукових) дій (НСРД).

Підстави та порядок проведення НСРД визначено гл. 21 КПК України. Відповідно до ч.1 ст. 246 Кримінального процесуального кодексу України негласними слідчими (розшуковими) діями визнається різновид слідчих (розшукових) дій, відомості про факт та методи проведення яких не підлягають розголошенню, за винятком випадків, передбачених КПК України.

Введення негласних слідчих (розшукових) дій до Кримінального процесуального кодексу проводилось з метою безперешкодного застосування їх як доказів в кримінальному провадженні.

Так, згідно з ч. 1 ст. 256 КПК України протоколи щодо проведення негласних слідчих (розшукових) дій, аудіо- або відеозаписи, фотознімки, інші результати, здобуті за допомогою застосування технічних засобів, вилучені під час їх проведення речі і документи або їх копії можуть використовуватися в доказуванні на тих самих підставах, що і результати проведення інших слідчих (розшукових) дій під час досудового розслідування.

Як докази можна використовувати тільки відомості, які одержані з дотриманням всіх вимог законодавства. Таку властивість доказів — одержання на підставі законодавства — називають допустимістю доказів. Як визначає КПК України, недопустимий доказ не може бути використаний при прийнятті процесуальних рішень, на нього не може посилатися суд при ухваленні судового рішення (ч. 2 ст. 86 КПК України). Також КПК України передбачає, що обов'язок доказування допустимості доказів покладається на сторону, що їх подас (ч.2 ст 92 КПК України).

На практиці виникають деякі проблеми, пов'язані з допустимістю результатів НСРД в кримінальному провадженні.

Відповідно до гл. 21 КПК України більшість негласних слідчих (розшукових) дій провадяться на підставі ухвали слідчого судді, винятком є контроль за вчиненням злочину та виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації (ст. ст. 271, 272 КПК України).

Проведений нами аналіз кримінальних проваджень показав, що сторона обвинувачення взагалі не подає до суду першої інстанції, в якому розглядається кримінальне провадження, ухвал слідчого судді про надання дозволу на проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Враховуючи те, що обов'язок доказування допустимості доказів отриманих в результаті проведення НСРД покладається на прокурора, а матеріали кримінального провадження не містять ухвал слідчих суддів, суди першої інстанції визнають дані докази недопустимими.

Так, Нововодолазький районний суд Харківської області в своєму вироку від 12.11.2015 р. встановив, що матеріали кримінального провадження взагалі не містять ухвал слідчого судді чи посилань на них на проведення аудіо-відео контролю відносно ОСОБА 1. Враховуючи вище викладене районний суд перелічені докази визнав недопустимими,

оскільки вони отримані з порушенням норм ст. 86,87 КПК України [1]. Таке ж саме рішення прийняв і й Селидівський міський суд Донецької області у своєму вирокі від 15.01.2016 року [2].

Відповідно до ч. 6 ст. 246 КПК України, проводити негласні слідчі (розшукові) дії має право слідчий, який здійснює досудове розслідування злочину, або за його дорученням — уповноважені оперативні підрозділи Національної поліції, органів безпеки, Національного антикорупційного бюро України, Державного бюро розслідувань, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового і митного законодавства, органів Державної пенітенціарної служби України, органів Державної прикордонної служби України. За рішенням слідчого чи прокурора до проведення негласних слідчих (розшукових) дій можуть залучатися також інші особи.

Однак, всупереч цієї норми слідчі взагалі не складають доручення оперативним працівникам на проведення НСРД і як результат вони відсутні і в матеріалах кримінального провадження. Таким чином, негласні слідчі (розшукові) дії проводять суб'єкти, які не наділені цим правом.

Коростенський міськрайонний суд Житомирської області в своєму вирокі від 31.03.2014 р. вказав на недопустимість проведення НСРД належним суб'єктом. В представлених для дослідження суду матеріалах проведених оперативних закупок відсутні постанови прокурора про їх проведення та доручення, дані слідчим, в провадженні якого перебувало провадження, оперативному підрозділу на проведення такої негласної слідчої дії як контроль за вживанням злочину у формі оперативної закупки наркотичних засобів. Відсутні дані про існування таких процесуальних рішень і в реєстрі матеріалів досудового розслідування тому суд визнає ці докази недопустимими [3].

Як вже зазначалося вище, негласні слідчі (розшукові) дії провадяться щодо тяжких та особливо тяжких злочинів. Однак, слідчі використовують докази отримані в результаті проведення НСРД і по справам, які не є тяжкими і особливо тяжкими. Наприклад, в ЄРДР вноситься заява про скоєння тяжкого злочину та починається досудове розслідування. В ході проведення досудового розслідування провадяться негласні слідчі (розшукові) дії, які підтверджують скоєння злочину, але не тяжкого, а середньої тяжкості. Незважаючи на це слідчі все рівно використовують докази отримані в результаті НСРД в кримінальному провадженні, мотивуючи це тим, що провадження починалося по тяжкому злочину. На наш погляд, це не є вірним. Якщо кримінальне провадження було почато за тяжким злочином і в ході цього провадження провадилися НСРД, які вказують на скоєння злочину середньої чи невеликої тяжкості, то докази, які були отримані в ході проведення цих НСРД повинні визнаватися недопустимими.

Таким чином, результати проведення негласних слідчих (розшукових) дій можуть використовуватися в доказуванні. Для використанні

результатів проведення негласних слідчих (розшукових) дій у вигляді доказів, вони повинні відповідати загальним вимогам допустимості, тобто повинні бути отримані у порядку, встановленому Кримінальним процесуальним кодексом.

Список використаних джерел

1. Ухвала Апеляційного суду Харківської області від 11.02.2016 р. // Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/55950200>
2. Вирок Селидівський міський суд Донецької області від 15.01.2016 р. // Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/55041541>
3. Вирок Коростепського міськрайонного суду Житомирської області від 31.03.2014 року // Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/37939231>

МУДРАК І. В.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального процесу,
кандидат юридичних наук

ВІДМОВА ПОТЕРПІЛОГО ВІД ПРЕДСТАВНИКА В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: СУЧАСНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У кримінальному провадженні адвокат відіграв важливу роль у забезпеченні прав і законних інтересів не лише підозрюваного, обвинуваченого, а й потерпілого, якого він може представляти під час досудового розслідування й судового провадження. Адже згідно ч. 1 ст. 58 КПК України потерпілого у кримінальному провадженні може представляти представник — особа, яка у кримінальному провадженні має право бути захисником. Виходячи з п. 8 ч. 1 ст. 56 КПК України, робимо висновок, що законодавець наділяє потерпілого правом не лише мати представника, але й в будь-який момент кримінального провадження відмовитися від його послуг.

Разом з тим, якщо відмова від захисника або його заміна урегульована ст. 54 КПК України, то відмова потерпілого (а у випадках, передбачених ст. 59 КПК, законного представника потерпілого) від представника чинним КПК України закріплена тільки п. 8 ч. 1 ст. 56. У ст. 78 КПК України йдеться виключно про підстави для відводу захисника, представника в кримінальному провадженні.

На нашу думку, це пояснюється, перш за все, проблемністю забезпечення прав потерпілого у кримінальному провадженні в аспекті «закріплення права потерпілого на безоплатну правову допомогу